

Konya Şehir İçi Hanlarına Dair Kapsamlı Bir Monografi

Kitap Adı: **Selçukludan Cumhuriyete Konya Şehir İçi Hanları**

Yazar: **Prof. Dr. Alaattin Aköz**

Yayınevi: **Palet Yayınları**

Baskı Yılı: **2022**

Sayfa Sayısı: **219**

ISBN: **978-625-8414-91-2**

Ahmet Kerim Demireğen¹

Atıf / Citation: Demireğen, A. K. (2026). Konya Şehir İçi Hanlarına Dair Kapsamlı Bir Monografi. *Konya Araştırmaları Dergisi*, 3, e0301. <https://doi.org/10.5281/zenodo.21823980>

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı / Independent Researcher, Konya / Türkiye, ORCID: 0000-0001-7899-1471, ahmetkdemiregen@gmail.com.

Prof. Dr. Alaattin Aköz'ün Selçukludan Cumhuriyete Konya Şehir İçi Hanları adlı eseri, Anadolu şehir tarihçiliği, ticaret yapıları ve vakıf müesseseleri alanında yürütölen araştırmalar arasında özgün bir yere sahiptir ve yapılacak çalışmalara önemli katkılar sunacak kapsamlı bir monografidir.

Eser, Selçuklu döneminden Cumhuriyet devrine kadar uzanan uzun bir tarihsel süreçte Konya'da faaliyet göstermiş şehir içi hanlarını merkeze alarak kentin iktisadî, içtimâî ve mekânsal gelişimini bu yapılar üzerinden incelemektedir. Bu yönüyle eser, şehir içi ticaret mekânlarını merkeze alan, tarih ve mekân birlikteliğini konu edinen az sayıdaki çalışmalardan biri olarak literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Anadolu şehir tarihi çalışmalarında hanlar çoğu zaman mimari bağlamda ele alınmakta, şehir içi ticari hayatla ilişkileri ise sınırlı ölçüde değerlendirilmektedir. Aköz'ün eseri, hanları tek başına konaklama işlevi gören yapılardan ziyade; üretim, depolama, ticaret ve sosyal etkileşim mekânları olarak ele alarak şehir ekonomisinin işleyişine dair daha kapsamlı bir perspektif sunmaktadır. Bu yaklaşım, hanların şehir hayatındaki çok yönlü rolünü görünür kılmayı bakımından dikkat çekmektedir.

Eserin giriş bölümünde, ticaretin temel unsuru olan konaklama ve ulaşım konusunda Anadolu'daki tarihî yol ağları ve ticari güzergâhlar ele alınmakta; Konya'nın bu ağlar içerisindeki merkezi konumu ayrıntılı biçimde tartışılmaktadır. Selçuklu döneminden itibaren Konya'nın hem doğu-batı hem de kuzey-güney doğrultusunda uzanan ticaret yollarının kesişim noktasında yer alması, şehirde hanların yoğun biçimde inşa edilmesinin temel nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir. Yazar, bu tarihsel arka planı ortaya koyarak şehir içi hanların ortaya çıkışını yapısal bir sürecin sonucu olarak değerlendirmektedir. Giriş bölümünden sonra şehir içi hanlarının konumları, mülkiyet durumları, mimarî özellikleri, kullanım amaçları ve güvenlik meselelerine değinilmektedir. Bu genel açıklamanın ardından sırasıyla Selçuklu, Karamanoğlu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait hanlarla ilgili arşiv belgeleri ışığında gayet doyurucu

bilgiler verilmektedir.

Eserin en güçlü yönlerinden biri, zengin birincil kaynak kullanımına dayanmasıdır. Vakfiyeler, vakıf defterleri ve Konya Şer'iyeye Sicilleri, eserin ana kaynak grubunu oluşturmaktadır. Bu belgeler aracılığıyla hanların kuruluş süreçleri, mülkiyet yapıları, gelir kaynakları, işletme biçimleri ve zaman içerisindeki fonksiyonel değişimleri ayrıntılı biçimde incelenmektedir. Yazarın arşiv belgelerini sistematik ve titiz bir şekilde değerlendirmesi, çalışmaya güçlü bir akademik derinlik kazandırmaktadır. Bu yönüyle eser, şehir tarihi ve vakıf çalışmaları açısından metodolojik bir örnek niteliği taşımaktadır.

Eserin kurgusu kronolojik bir sistematik üzerine kurulmuştur. Selçuklu, Karamanoğlu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait şehir içi hanlar ayrı başlıklar altında ele alınmakta; Selçuklu (15 han), Karamanoğlu (4 han), Osmanlı (39 han) ve Cumhuriyet dönemi (30 han) şeklinde tasnif edilerek şehrin ticari gelişim grafiği ortaya konularak her dönem kendi siyasal, ekonomik ve toplumsal bağlamı içerisinde değerlendirilmektedir. Bu yapı, okuyucuya hem dönemler arası süreklilikleri hem de kopuş noktalarını izleme imkânı sunmaktadır. Özellikle Osmanlı döneminde şehir içi hanların sayıca artması ve fonksiyonel çeşitlilik kazanması, Konya'nın bölgesel ve uluslararası ticaretteki konumunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Eserde hanların mimari özelliklerine de belirli bir çerçeve içerisinde yer verilmektedir. Avlulu plan tipleri, kat sayıları, ahır ve depo düzenlemeleri gibi unsurlar, hanların şehir içi ticaretin ihtiyaçlarına göre şekillendiğini göstermektedir. Ancak mimari betimlemeler, teknik ayrıntılardan ziyade işlevsel bağlam içerisinde ele alınmaktadır. Bu tercih, çalışmanın mimarlık tarihi ile iktisat tarihi arasında dengeli bir konumda yer almasını sağlamaktadır. Yazar, hanların mimari özelliklerini ekonomik işlevleriyle birlikte değerlendirmeyi tercih ederek disiplinlerarası bir yaklaşım sergilemektedir.

Eserde vakıf sistemi ile hanlar arasındaki ilişki özel bir önem taşımaktadır. Vakıf hanların gelirlerinin cami, medrese, imaret ve diğer hayır kurumlarının finansmanında kullanılması, şehir ekonomisinin vakıf sistemiyle ne ölçüde iç içe geçtiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda hanlar, ticari işlevlerinin ötesinde şehirdeki sosyal ve dinî kurumların sürekliliğine katkı sağlayan ekonomik araçlar olarak değerlendirilmektedir. Aköz'ün bu konudaki tespitleri, Osmanlı şehir ekonomisinin kurumsal yapısını anlamak açısından önemli katkılar sunmaktadır.

Eser, hanların sosyal hayat içerisindeki yerine de ışık tutmaktadır. Arşiv belgeleri aracılığıyla hanlarda yaşanan hırsızlık, güvenlik sorunları, hukuki ihtilaflar ve kamu düzenini ilgilendiren olaylar ele alınmaktadır. Bu veriler, şehir içi ticaretin ekonomik işlevinin yanında sosyal ve güvenlik boyutlarının da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Hanlar, farklı bölgelerden gelen tüccarların bir araya geldiği, bilgi ve kültür alışverişinin gerçekleştiği mekânlar olarak da değerlendirilmektedir.

Cumhuriyet dönemine ayrılan bölüm, çalışmanın tarihsel süreklilik iddiasını modern döneme taşıması bakımından önemlidir. Bu bölümde, geleneksel hanların modernleşen şehir dokusu içerisindeki konumu ele alınmakta; ulaşım imkânlarının gelişmesi, yeni ticari mekânların ortaya çıkması ve ekonomik yapının dönüşmesiyle birlikte hanların işlevlerinde meydana gelen değişimler tartışılmaktadır. Hanların depo, imalathane veya iş hani olarak yeniden işlevlendirilmesi, şehir tarihinin dönüşüm süreçlerini anlamak açısından dikkat çekici örnekler sunmaktadır.

Eserde kullanılan görsel malzeme, metni destekleyici niteliktedir. Haritalar, fotoğraflar ve arşiv belgeleri, okuyucunun Konya'nın ticari mekânlarını ve şehir morfolojisini daha somut biçimde kavramasına yardımcı olmaktadır. Özellikle hanların şehir merkezindeki dağılımı ve çarşı

alanlarıyla ilişkisi, görsel unsurlar aracılığıyla daha anlaşılır hle getirilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Selçukludan Cumhuriyete Konya şehir İçi Hanları, Konya özelinde yürütülmüş ayrıntılı bir şehir tarihi çalışması olmanın ötesinde, Anadolu şehirlerinin ticari yapılar üzerinden okunmasına imkn tanıyan önemli bir akademik eserdir. Çalışma, şehir içi hanları ekonomik, sosyal ve mekânsal boyutlarıyla ele alarak şehir tarihi literatürüne çok yönlü bir katkı sunmaktadır. Zengin arşiv kaynakları, kronolojik bütünlüğü ve disiplinlerarası yaklaşımı sayesinde eser, şehir tarihi, iktisat tarihi, vakıf çalışmaları ve mimarlık tarihi alanlarında çalışan araştırmacılar için temel bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak Aköz'n bu çalışması, hanları merkeze alarak şehir ekonomisini ve ticari hayatı anlamaya yönelik özgün bir ereve sunmakta; Konya rneği üzerinden geliştirilen bu analiz, Anadolu şehirlerinin tarihsel gelişimini inceleyen çalışmalar için sağlam bir referans oluşturmaktadır. Eser, gerek yöntemsel yaklaşımı gerekse sunduğu tarihsel verilerle alan yazında kalıcı bir yer edinmeye adaydır.

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve bir editör incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by one editor.*

Değerlendirme / Review: Bir i (kitap editörü) değerlendirme. / *One internal (book editor) review.*

Etik Beyan / Ethical Declaration: Bu alışmanın hazırlanma srecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints: info@konyadergisi.net

Beznerlik Taraması / Similarity Check: intihal.net

ıkar atışması / Conflict of Interest: ıkar atışması beyan edilmemiştir. / *The author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support: Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants or other support was received.*

Kaynaklar / References

Akz, A. (2022). *Selçukludan Cumhuriyete Konya şehir İi Hanları*. Palet Yayınları.